

Telegraful Român

Organ național-bisericesc

Abonamentul:

Pe un an 60 coroane. — Pe șase luni 30 coroane. — Pe trei luni 15 coroane.
Ziarul apare Marțea, Joia și Sâmbăta

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», Strada Măcelarilor Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

== Prețul inserțiunilor, după învoială ==

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Chestia sesiunilor parohiale în Marele Sfat

— Vorbirea dlui Dr. Nicolae Bălan —

În cadrele discuției asupra proiectului de reformă agrară, dl prof. sem. Dr. N. Bălan, din încredințarea tuturor Preasfințiților Arhieriei române și a membrilor din cler ai Marelui Sfat, a prezentat — în legătură cu articolul 36 al proiectului — un amendament referitor la înființarea de sesiuni parohiale, unde nu există, respective la completarea celor existente, până la maximum de 32 jug. cat. Amendamentul l-a motivat, în ședința a 19-a dela 9 August, prin următoarea vorbire, pe care o dăm după notele stenografice:

Onorat Sfat național!

Prin amendamentul ce l-am prezentat la articolul 36 al proiectului de decret-lege în chestia reformei agrare, am onoarea a reprezenta o dorință a întregii preoțime românești, exprimată în cele două congrese ale ei dela Sibiu și Cluj. În acele congrese, ținute în primăvara acestui an, preoțimea noastră de ambele confesiuni a cerut într'un glas, ca deodată cu reforma agrară să se iee măsuri pentru ameliorarea stării sale materiale prin înființarea de sesiuni parohiale, unde nu există, ori prin completarea celor ce există — până la maximum de 32 jug. cat. Preoțimea noastră s'a simțit îndreptățită să-și formuleze această cerere justă și credea că va întâmpina aprobarea și binevoitorul sprijin al tuturor factorilor noștri conducători.

Așteptarea aceasta însă, durere, nu s'a realizat. În proiectul de decret-lege pe care-l discutăm, sânt dispozițiuni în sensul căroră (conf. art. 2) vor rămânea scutite de expropriere sesiunile parohiale existente, până la maximum de 32 jug. cat., iar ce trece peste acest maxim, se va expropria, dar nu se găsește nici o măsură pentru crearea de sesiuni parohiale acolo unde nu există, și pentru întregirea sesiunilor parohiale existente, dar cari nu ating acest maxim. Pentru a întregi această lacună mi-am luat voie a prezenta amendamentul, pe care îl voi motiva pe scurt.

D-voastră, D-lor, cunoașteți bine împrejurările de viață ale preoților noștri, cari în majoritate covârșitoare sânt preoți la sate și cei mai mulți dintre dânșii au de susținut familii numeroase. Societatea ridică față de preoții noștri o mulțime de pretenții mari. Ei trebuie să fie cei dintâi cari își chivernisesc bine familiile, își cresc copii în școli cu mari greutăți și cheltuieli; ei sânt în fruntea tuturor mișcărilor culturale, sociale, politice, economice ș. a.

O *întrerupere*: Așa e bine!

M'a întrerupt cineva, că așa e bine. Zic și eu că, fără îndoială, așa e bine,

pentru că prin aceasta lumea românească dă dovada că ține la preoțime și-i apreciază munca în mijlocul poporului. Ar fi rău atunci, când nimenea n'ar băga pe preot în seamă, nu i-ar cere nimic, nu ar apela la sprijinul și la munca lui. Dar, dacă se cere preoțimei noastre o muncă intensivă, atunci cred că e datoria noastră să facem ca această preoțime să fie pusă în situația de-a-și împlini îndatoririle frumoasei sale chemări, să fie pusă în situația de-a nu trebui să lupte cu o mulțime de necazuri și mizerii zilnice ale existenței sale materiale.

Până acum preoțimea noastră a fost slab retribuită. Noi însă sântem datori să ridicăm situația materială a preoților noștri, fiindcă numai în chipul acesta vom putea cere și ridicarea nivelului intelectual al lor.

Ni s'a promis că îmbunătățirea se va face prin salariu fix dela stat. Sântem mulțumitori pentru această promisiune și așteptăm ca ea să fie dusă la îndeplinire spre mulțumirea preoțimii. Cu toate acestea, Domnilor, avem temeuri suficiente, ca să ne susținem și cererea referitoare la pământ. Este în interesul statului, ca să se realizeze această cerere, pentru că, dându-i-se preoțimii pământ, plata în bani se va reduce în mod corăspunzător, prin urmare bugetul statului va fi ușurat. Dar nici nu e potrivit să lași pe preoții noștri dela sate, ca să-și cumpere pe bani, în oraș, lucrurile pe cari le-ar putea produce ei înșiși în gospodăria lor. Trăind ei la sate, în mijlocul unui popor agricol, cum este și va rămânea încă multă vreme poporul nostru, prin chiar această situație este indicată și ocupațiunea lor cu agricultura. Ei au să dovedească cu fapta, că pun preț și cinstesc munca, prin care poporul își câștigă pâinea cea de toate zilele.

Întrerupere: Preoții nu fac astfel de muncă!

Vor fi și de aceia cari n'o fac, eu știu însă, că cei mai mulți se îndeletnicesc și cu economia, și această îndeletnicire constituie un factor de legătură sufletească între preot și popor. Să privim realitatea în concret. Acum, spre pildă sântem în dricul secerișului. În zilele frumoase de vară, toți oamenii din cutare sat, harnici de-a purta o unealtă în mână, ies la câmp — iar preotul lor, dacă nu se ocupă cu gospodăria, stă acasă. Satul lui a lucrat săptămâna întreagă, și când sosește Dumineca, toată lumea se duce la sfânta biserică. Cu ce îndreptățire morală va ieși preotul în fața sfântului altar, ca să le spună credincioșilor săi așa: «Dragii mei, am muncit cu zor toată săptămâna, ca să adunăm pâinea pe care ni-a dat-o bunul

Dumnezeu»...? — «Da, noi am muncit, dar Sfinția Ta ai stat acasă» — va zice poporul în gândul său. Iată, de ce preoțimea noastră se simte datoră să se ocupe cu gospodăria în mijlocul poporului nostru agricol. Eu am convingerea că, chiar dacă statul li-ar da preoților noștri salariu atât de mare în bani, ca să poată trăi numai din el, ori, dacă preoții noștri ar fi cu toții capitaliști, ca să trăiască din renta capitalului lor — și atunci, în mijlocul poporului nostru agricol ar trebui să se ocupe cu lucrarea pământului.

Noi știm, că preoțimea noastră, îndeletnicindu-se cu lucrarea pământului, a fost de mare folos, pentru că preoții, ca oameni intelectuali, văzând mijloace și metode cum se poate spori producția, le-au introdus în satul lor și pilda lor a urmat-o poporul. Pilda aceasta bună e necesară mai ales acum, când împrăștiăm pe țărani. Proiectul de lege prevede înființarea de ferme de model. Dar ca astfel de ferme de model pot face servicii și sesiunile parohiale pe seama poporului dela sate.

Întrerupere: Sântem lămurii!

Imi pare bine că sânteți lămurii și sper că veți fi și consecvenți, când va ajunge chestia la vot. Vream să mai spun, că lucrând pământul, preotul are ocazie să între în raport mai intim cu poporul, nu numai în ale gospodăriei, ci și în ale vieții spirituale, când îl privește în toate mișcările lui.

Și mai avem un motiv care trage greu în cumpâna cererii noastre. Se vor schimba guvernele. Nu știm, Domnilor, ce păreri călăuzitoare pot să aibă guvernele viitoare. Se poate, ca ele să nu mai încuviințeze ajutorul în bani din visteria țării, și atunci care va fi situația preoțimii noastre? Vă rog deci pe D-voastră, cari țineți la biserică și la preoțimea noastră, să ne dați sprijinul pentru a feri preoțimea de-o eventualitate supărătoare în care ar ajunge prin bunul plac al guvernelor. D-voastră aprobați principiul: «*Prin noi înși-ne*». Să ne dați voie să estindem și pe terenul bisericesc acest principiu și să vă cerem concursul pentru a-i da bisericii mijloace proprii din cari să-și susțină preoții, fără a fi avizată la ajutorul guvernelor. În chipul acesta asigurăm libertatea bisericii și noi știm bine, că numai o biserică liberă este în stare să producă roadele luminei și ale vieții creștinești, roade pe cari așteptăm cu toții să le producă în popor preoțimea noastră.

Preoții altor confesiuni în cea mai mare parte au sesiuni parohiale, pentru că statul vechi s'a îngrijit să aibă și credincioșii lor, găsindu-se în situații favorabile,

le-au dăruit. Statul vechi pe noi ne-a neîncredințat sistematic. Nu numai că n'a dat pământ bisericii și preoților noștri, ci ne-a luat adeseori și puținul câștigat în sudoarea alor noștri. Principele Gavriil Bethlen s'a văzut necesitat să dea, cu ocaziunea întăririi unui episcop, ordin nobililor săi, ca să nu mai ia pământurile bisericilor românești; încă înainte de aceea se dăduse ordin ca preoților noștri să li se confişte averile, dacă vor îndrăzni să boteze pe cineva în legea ortodoxă. Se ştie apoi cât de înjositoare era starea preoților noștri, când trebuiau să plătească zăciueala preoților de altă confesiune.

În decursul discuțiilor ce s'au urmat aici cu privire la reforma agrară, s'a spus în repetite rânduri, că prin această reformă se face nu numai o operă de dreptate socială, ci și o operă de dreptate națională. Vă rog să extindeți această operă de dreptate națională și asupra preoțimei noastre, care nu-și poate închipui că ar putea trece reforma agrară în statul nostru românesc peste cererile ei îndreptățite.

Nouă nu ne trebuie latifundii. Nu vrem o biserică latifundiară. Ne repugnă o biserică latifundiară în mijlocul unui popor sărac. Noi nu cerem nici ca preoțimea noastră să fie pusă în șirul celor ce au drept în primul rând să capete pământ, — ci, ceea ce cerem noi, este, ca după îndestularea sătenilor, rămânând pământ disponibil, să se împartă din el și pentru sesiunile parohiale până la maximum de 32 jugăre cât.

Vă rog să primiți amendamentul. (Aplauze).

În decursul discuției ce a urmat în această chestiune, propunătorul a luat a doua oară cuvântul pentru a răspunde obiecțiilor altor vorbitori. A mulțumit d-lui președinte al Consiliului dirigent pentru frumoasele cuvinte prin cari a apreciat meritele preoțimei noastre, apoi a spus:

Domnilor! S'a făcut provocare la anumite curente demagogice subversive, cărora n'ar fi consult să li se dea ocazie de a strica preoțimei. Dacă am înțeles bine, vorbitorul s'a gândit la socialiști. Dar în punctul acesta între noi și socialiști există mari deosebiri. Socialiștii au acceptat teza că «religiunea e afacere privată» și de aceea ei au zis că bisericii nu trebuie să i se dea nici un ajutor din partea statului. Ei bine, dați-mi voie ca față de această teză să susțin eu alta, care izvoarește din mentalitatea și din convingerile poporului nostru, — teza, că religiunea este pentru noi *chestie națională!* (Aplauze). Și dacă religiunea e chestie națională, noi avem datoria să susținem stâlpii ei în mijlocul poporului, fără nici o rezervă. Sântem în conformitate și cu democrația noastră națională românească, când facem acest lucru și facem totodată dreptate acelor cari cu fost neîndreptățiti. Preoțimea noastră și-a ridicat cuvântul în două congrese ale ei și n'a crezut că se va trece cu vederea cererea ei.

Ne temem de curente subversive?

Vă rog să-mi dați voie, fără a insista prea mult, să subliniez importanța preoțimei noastre în lupta contra curentelor subversive. Eu zic: nu ne temem de acele curente subversive, câtă vreme vom avea o preoțime mulțumită, la locul ei (Aprobări).

Amendamentul a fost primit cu o majoritate de 6 voturi.

Unificarea organizației noastre bisericești

De: Dr. Gheorghe Comșa.

Puterea ierarhică are dreptul să conducă toate afacerile privitoare la Biserică, iar laicii pot conlucra. Pentru că spiritul Bisericii ortodoxe cere conlucrarea aceasta. Dar toate drepturile poporului sunt condiționate de adunarea episcopilor, care exercită puterea bisericească în sinod ecumenic, peste toată lumea și în sinod local cu putere obligatoare pentru bisericile particulare.

Nici o afacere administrativă nu se poate aranja fără episcop. Drepturile poporului atârnă de ale episcopilor. Milaș arată că, ce e drept, la sinoadele vechi luau parte și laicii, dar vot decisiv aveau numai episcopii. Laicii luau parte la sinoade și ascultau desbaterile. E însemnată mai ales pentru Biserică noastră din mitropolia ortodoxă a Transilvaniei, constatarea că: «Dupăcum în sinoadele ecumenice și în sinoadele particulare, tot așa și în consistoriile eparhiale, numai preoții au dreptul să intervină și să dea hotărâri». De aceea laicii, cari după organizarea fundamentală a bisericii orientale, nu puteau lua parte de drept în sinoadele bisericești amintite, nu pot lua parte nici la adunările consistoriilor eparhiale, nici în chestiuni de credință, nici în afaceri de administrațiune bisericească», (p. 184—185).

La pag. 290 și urm. ne spune Milaș, că la alegerea unui episcop lua parte poporul, clerul și episcopii eparhiei. Poporul își dădea părerea, iar episcopii decideau, care e cel mai vrednic, ori apoi episcopii propuneau, iar poporul se pronunța. Nimeni nu putea fi episcop fără voia poporului. Însă mai târziu s'au ivit neorânduiri la alegeri și de aceea sinodul local din Laodicea a decis, ca poporul de rând să nu mai ia parte la alegerea episcopului. Astfel cu încetul poporul nu mai participă și deja în veacul al XIII-lea s'a introdus în foarte multe biserici particulare obiceiul, ca episcopul să fie ales numai de episcopi.

În oarecare măsură arată poziția laicilor față de cler, chiar și participarea la sinoadele ecumenice. Drept de vot au numai episcopii, iar ceilalți membri ai clerului preoți și diaconi, au numai vot consultativ. Și laicii pot lua parte (p. 240) însă nu cu vot decizător, ci puteau contribui și ei cu explicațiile lor la lămurirea chestiunilor. Cu privire la dreptul poporului de a alege preoți, constată Milaș, că «dreptul poporului de a alege pe preot și a-l propune episcopului eparhial, se poate păstra numai acolo unde există dreptul ctitoresc formal și confirmat pe cale legală (p. 185). Cu privire la participarea laicilor la administrarea averii bisericii, canoanele nu dispun nimic. Dar deja în vremea apostolică s'au ales și laici evlavioși cari dădeau mână de ajutor apostolilor în chestia veniturilor bisericești. La pag. 435 arată Milaș cu claritate cum s'a început rolul laicilor în administrarea averilor bisericești și explică originea epitropiilor de azi.

Reflectez la părerile lui Milaș deocamdată atâta la acest loc, că față de laici pune pe treapta cuvenită rolul episcopului. Și cu drept cuvânt. El deliberează în ultima instanță asupra tuturor afacerilor bisericești. Iar dacă este o persoană, care știe să aplaneze micile și măruntele patimi

omenești, de bună seamă nu va lăsa ca biserica să fie amenințată de duhul laicizării. Din faptul, că bunăoară după «Statutul organic» el este încunjurat de așori consistoriali nu este nici cum a se deduce că nu ar fi al său ultimul cuvânt. Însă, va zice oarecine, că doar episcopul, conform statutului organic este ales mai mult de laici decât de cler! Ce spun canoanele?

Canonul al 4-lea al sinodului I ecumenic dispune ca episcopul să se așeze de câtră toți ceice sunt în provincie, adevă de câtră toți episcopii unei țări, convocați în scopul acesta de mitropolii lor. Dacă însă oarecari piedeci nu ar face cu puțință întrunirea tuturor episcopilor, trebuie să se adune cel puțin trei, iar ceilalți trimit părerea lor în scris.¹ Canonul al 6-lea al aceluias sinod orânduiește, că nimeni nu se poate face episcop fără învoirea mitropolitului și numai celce întrunește majoritatea voturilor poate fi considerat ca ales

(Va urmă).

Protestul României contra condițiilor de pace, — cum se anunță din București, — a căpătat formă definitivă în consiliul de miniștri de Marți seara, iar Joi a fost transmis la Paris delegaților români pentru a fi depus în momentul semnării păcii cu Austria.

Protestul, — așa se vestește — «este admirabil».

Apelul universității din Cluj*

În momentul în care, odată cu strălucita împlinire a idealului național, universitatea română din Cluj ia ființă, și în care profesorii acestei universități, în frățească colaborare cu distinșii lor colegi din București, Iași și Cernăuț, lucrează la înfăptuirea unui viguros organism de răspândire a culturii românești în Nordul și Vestul Daco-României, atenția lumii românești se îndreaptă, firește, asupra acestei fapte culturale a poporului român și a imperioaselor și urgentelor datorii ce avem față de dânsa.

Aceste datorii se vor cunoaște treptat, paralel cu înjgheburile și dezvoltarea universității din Cluj.

Despre întâia datorie putem vorbi însă de pe acum.

Așezat în mijlocul unui ținut românesc, în care o cultură străină a fost hrănită de o lume străină, șovinistă, în care guvernele asupritoare au îngrămădit cele mai energice arme de cucerire culturală, de asuprire și umilire a aspirațiilor naționale românești, — universitatea din Cluj a izbutit să fie un puternic instrument de înăbușire a geniului românesc.

Soarta s'a întors acum; și drumul culturii se abate spre libera dezvoltare a voințelor de rasă română, a tuturor talentelor în care aceste însușiri se întrupează la poporul nostru.

E timpul deci, ca universitatea din Cluj să devie, în toată puterea cuvântului, o fortăreață a științei și a conștiinței românești, un centru energetic de cultură a limbii române și de dezvoltare a literaturii naționale.

Universității din Cluj îi trebuie așadar o bogată literatură românească, prin care să se înlesnească studiile cele mai variate, cele mai complete și mai capabile să aprindă în tineretul ardelean entuziasmul și adorația pentru știința limbii și literaturii românești.

Însă, așa cum se găsește astăzi, universitatea aceasta nu posedă absolut nimic din aceste mijloace de cercetare, și lucrările trebuie să înceapă imediat.

Facem, prin urmare, un grabnic și călduros apel, plin de încredere, câtră toate instituțiile culturale românești: Academie, Universități, Comisie istorică, Societate geografică etc.,

¹ Enchiridionul lui Șaguna din a. 1871 p. 44.

* Toate ziarele sânt rugate a reproduce acest apel.

